
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.71

Н. О. Шпигоцька, аспірант

**АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ УГОД ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ
В БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ**

Анотація. У статті розглянуто критерії оцінювання ефективності концентраційних процесів у банківському секторі України. Запропоновано трьохрівневий підхід до оцінювання ефективності концентраційних процесів, що враховує економічні наслідки угод злиття та поглинання на макро-, мезо- та мікрорівнях. Досліджено ефективність угод зі злиття та поглинання у банківській системі України до та після світової фінансової кризи 2008 року. Визначено вплив угод зі злиття та поглинання на ефективність функціонування банківської системи України. Оцінено поточний рівень концентрації банківського сектору України та перспективи подальшої його консолідації.

Ключові слова: злиття та поглинання, банківський капітал, ефективність, концентрація.

Н. О. Шпигоцкая, аспирант

**АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ СДЕЛОК ПО СЛИЯНИЮ И ПОГЛОЩЕНИЮ
В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УКРАИНЫ**

Аннотация. В статье рассмотрены критерии оценивания эффективности концентрационных процессов в банковском секторе Украины. Предложен трехуровневый подход к оцениванию эффективности концентрационных процессов, учитывающий экономические последствия сделок по слиянию и поглощению на макро-, мезо- и микроуровнях. Исследована эффективность сделок по слиянию и поглощению в банковском секторе Украины до и после мирового финансового кризиса 2008 года. Определено влияние сделок по слиянию и поглощению на эффективность функционирования банковской системы Украины. Оценен текущий уровень концентрации банковского сектора Украины и перспективы его дальнейшей консолидации.

Ключевые слова: слияния и поглощения, банковский капитал, эффективность, концентрация.

N. O. Shpyhotska, postgraduate student

**THE ANALYSIS OF MERGERS AND TAKEOVERS EFFICIENCY
IN BANKING SECTOR OF UKRAINE**

Abstract. The criteria of assessing the efficiency of concentration processes in banking sector of Ukraine are considered in the article. A three-level approach to assessing the efficiency of concentration processes is suggested, which takes into account economic consequences of deals on mergers and takeovers on macro, meso and micro levels. The efficiency of mergers and takeovers in banking sector of Ukraine before and after global financial crisis of 2008 has been studied. The influence of mergers and takeovers on the efficiency of banking sector operation in Ukraine has been determined. Current level of banking sector concentration in Ukraine and the prospects for its further consolidation has been assessed.

Keywords: mergers and takeovers, banking capital, efficiency, concentration.

Актуальність теми дослідження. Розвиток банківської системи призводить до концентрації банківського капіталу як вагомого чинника ефективності, стабільності та конкурентоспроможності функціонування банків. Саме угоди про злиття та поглинання на сьогодні у світі є найбільш

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

поширеною формою реорганізації фінансових установ, ключовою причиною посилення їх ролі в світовій економіці, зв'язування та централізації фінансового та промислового капіталів, що визначає сучасну архітектуру фінансових ринків розвинутих країн та країн, що розвиваються.

Постановка проблеми. Необхідність дослідження джерел та умов економічної ефективності угод злиття та поглинання в банківському секторі України зумовлено тим, що саме концентраційні процеси на сьогодні визначають динаміку розвитку банківської системи України та є шляхом до її розвитку та конвергенції зі світовими фінансовими ринками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати досліджень щодо передумов та наслідків концентрації банківського капіталу в національній та зарубіжних економіках представлені в роботах таких вітчизняних дослідників, як: Алексеєнко М., Васильченко З., Васюренко О., Геєць В., Єпіфанов А., Івасів І., Кіреєва К., Кочетков В., Лютий І., Міщенко В., Т. Момот, Пікус Р., Савлук М., Сало І. та ін. Актуальні проблеми концентрації фінансового капіталу розглядалися в роботах багатьох зарубіжних вчених: Антіл Н., Грязнова А., Коупленд Т., Лі К., Міллер Г., Моліне Ф., Поель М., Робінсон К., Роуз П., Рудик Н., Рутгайзер В., Семенкова Е., Фіорделіс Ф. та ін.

Постановка завдання. Метою статті є визначити джерела створення доданої вартості в результаті угод злиття та поглинання на рівні окремих банків, і в наступному оцінити загальну ефективність концентраційних процесів в банківській системі України та їх вплив на економічний розвиток держави.

Виклад основного матеріалу. Аналіз ефективності угод злиття та поглинання в банківському секторі України слід здійснювати на трьох рівнях:

1. Перш за все, аналіз ефективності концентраційних процесів на рівні окремих банків, що прийняли рішення стосовно злиття або поглинання.

2. Наступним важливим рівнем аналізу є оцінка впливу концентраційних процесів на рівні банківської системи. Метою даного аналізу є визначення впливу угод злиття та поглинання на рівень концентрації банківської системи, а також її ефективності в цілому.

3. Найвищим рівнем аналізу ефективності угод про злиття та поглинання в банківському секторі є визначення їх впливу на економічний розвиток держави.

Слід зазначити, що фінансові установи сприяють створенню доданої вартості в економіці двома шляхами:

- через фінансування реального сектору економіки, тобто створення доданої вартості через фінансування функціонування підприємств реального сектору та створення ними доданої вартості понад вартість залучення капіталу;

- самостійно, власне як суб'єкти господарювання, що здатні до створення та примноження капіталу.

Ефективність угод про злиття та поглинання банків в Україні слід аналізувати в контексті конкретних етапів розвитку концентраційних процесів. Виходячи із суттєвого впливу світової фінансової кризи на економічне зростання в Україні та діяльність банківського сектору, має сенс розглянути ефективність угод про банківські злиття та поглинання в періоди найбільш динамічного зростання банківської системи України, безпосередньо перед світовою фінансовою кризою та в післякризовий період.

Розглядаючи період найбільш динамічного розвитку банківської системи України, слід відмітити період з 2005 року до другої половини 2008 року. Даний період характеризувався більшою мірою активізацією іноземного капіталу, проте спостерігалася також концентраційна активність серед вітчизняних банків. Одним з прикладів даної активності є злиття АКБ «Індустріалбанк» та АКБ «МТ-Банк», що завершилося у 2005 році.

Для цілей даного аналізу здійснено порівняння динаміки агрегованих значень показників діяльності банків до об'єднання (pro forma) з фактичними результатами діяльності банку після об'єднання. Таким чином, нами буде простежено, чи було досягнуто після об'єднання банками ефекта створення доданої вартості, ніж проста арифметична сума показників їх діяльності.

Так, на рис. 1 представлена динаміка таких показників, як обсяг власного капіталу, сукупних активів та чистого прибутку АКБ «Індустріалбанк» та АКБ «МТ-Банк» до злиття у 2005 році (pro forma) та після нього. Штрихом на рисунку виділено період з моменту об'єднання банків до по-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

чатку фінансової кризи, що визначила подальшу динаміку показників діяльності банківської системи загалом. Слід відзначити, що суттєво збільшилися темпи зростання власного капіталу банку в період з 2005 по 2008 роки, більш ніж на 30% збільшилися темпи зростання активів, проте темпи зростання прибутку не зазнали змін.

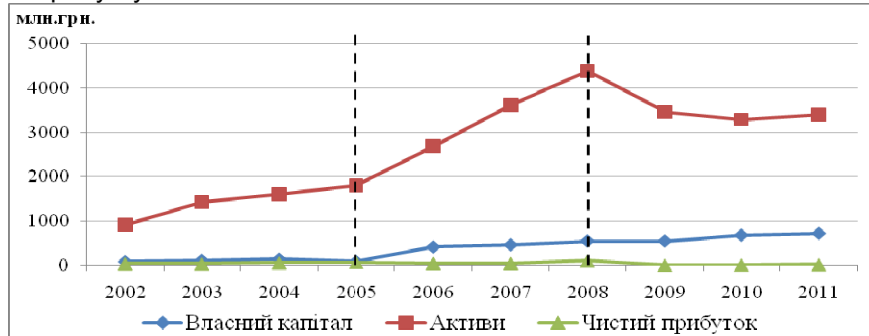

Рис. 1. Показники діяльності АКБ «Індустріалбанк» до та після злиття
Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Якщо ж розглянути динаміку таких показників, як рентабельність власного капіталу та рентабельність активів (рис. 2), то у зв'язку з випереджаючою динамікою зростання власного капіталу та активів, значення даних показників прибутковості банку після злиття знизилося.

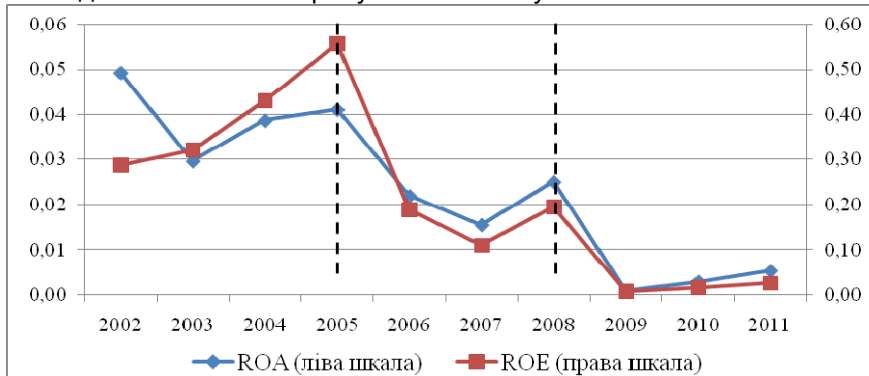
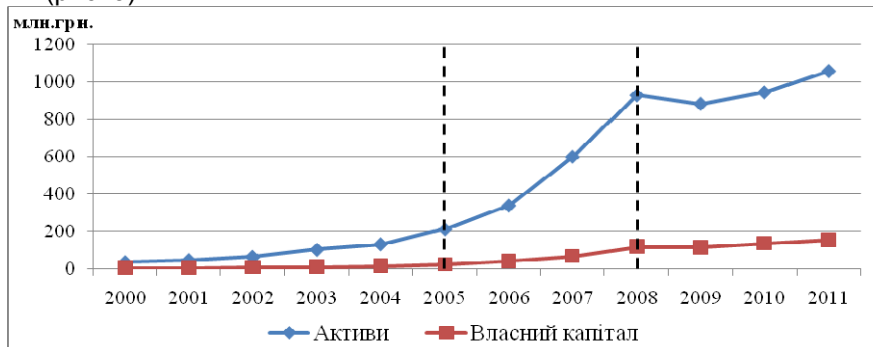

Рис. 2. Показники рентабельності власного капіталу та активів АКБ «Індустріалбанк»
Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Тобто, базуючись на даному прикладі, ми можемо стверджувати що ефективність угод злиття та поглинання банків у період найбільш динамічного розвитку банківської системи полягала більшою мірою у темпах нарощування активів та капіталу банків. Дане спостереження підтверджується аналізом динаміки даних показників для банківської системи України в цілому – період з 2005 по 2008 роки є найбільш динамічним з точки зору нарощування активів та капіталу українськими банками (рис. 3).

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Рис. 3. Динаміка обсягів активів та капіталу банків в Україні у 2000 – 2011 роках

Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Прикладом об'єднання банків безпосередньо напередодні фінансової кризи є злиття АКБ «HVB Bank» та ПАТ «Унікредит Банк», що завершилося у 2007 році. Дана угода про злиття мала на меті консолідацію активів італійської групи Unicredit Group в Україні. Якщо розглядати аналогічну динаміку за показниками власного капіталу, активів та прибутку, то спостерігається аналогічна тенденція до нарощування темпів зростання активів, проте вона є менш яскраво вираженою (рис. 4). При цьому вона спостерігається лише протягом одного року до початку світової фінансової кризи.

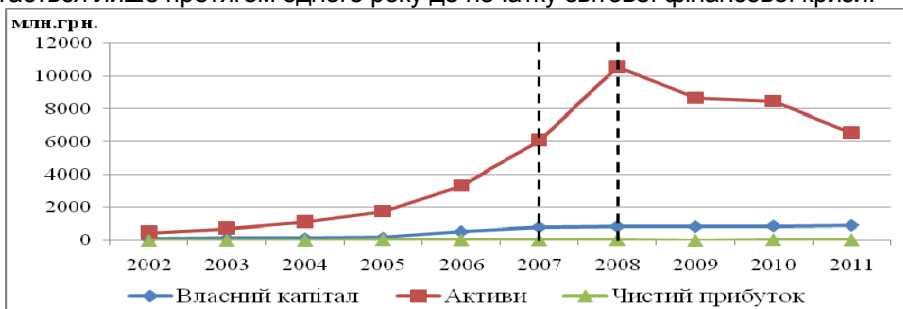

Рис. 4. Показники діяльності АКБ «Унікредит Банк» до та після злиття

Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Аналізуючи показники рентабельності власного капіталу та активів, у випадку АКБ «Унікредит Банк» вони не знизилися після злиття, а навпаки, стабілізувалися після тривалої тенденції до падіння (рис. 5), хоча і продовжили дану тенденцію з початком фінансової кризи.

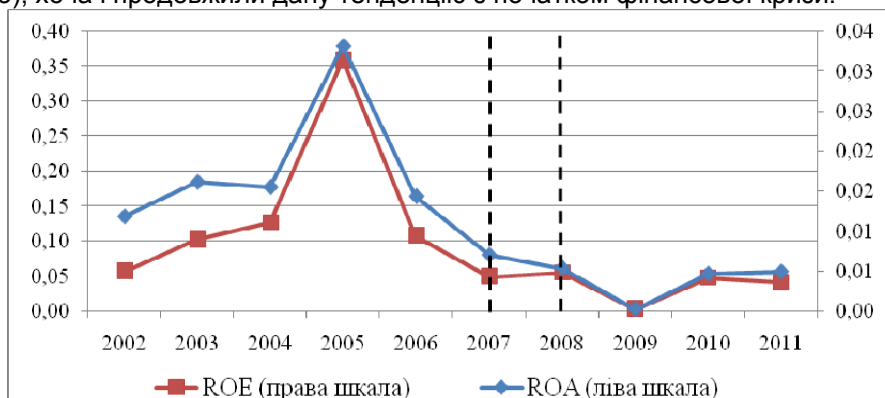
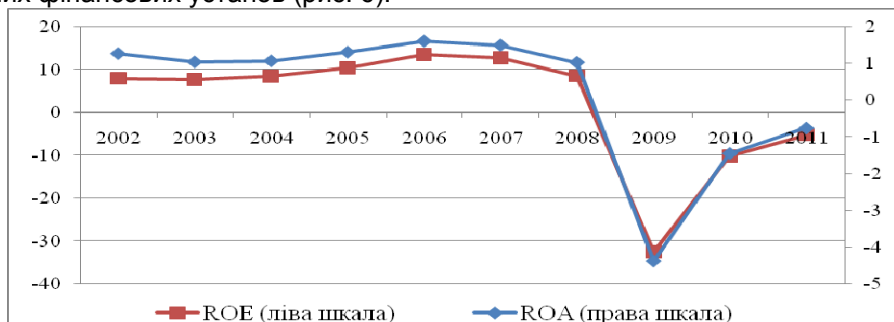

Рис. 5. Показники рентабельності власного капіталу та активів АКБ «Унікредит Банк»

Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Але ця тенденція до зниження показників рентабельності починаючи з 2008 року є спільною для всієї банківської системи України – світова фінансова криза обернулася значними збитками для вітчизняних фінансових установ (рис. 6).

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Рис. 6. Показники рентабельності капіталу та активів банківської системи України [9]

Якщо проаналізувати ефективність даного злиття з точки зору динаміки значення чистого відсоткового спреду АКБ «Унікредит Банк» – після падіння протягом першого року після злиття спостерігається динаміка до зростання всупереч загальноукраїнській тенденції до його зниження (рис. 7).

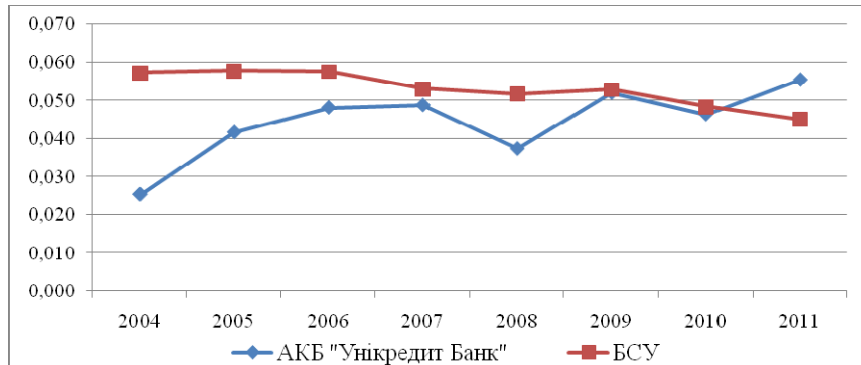

Рис. 7. Порівняльна динаміка значення спреду для АКБ «Унікредит Банк» та банківській системі України [9]

Тому досить важко оцінити ефективність концентраційних угод на сучасному етапі розвитку банківської системи – панічні настрої серед клієнтів банків, девальвація гривні, збитки реального сектору економіки призвели до значних втрат банків і неможливості оцінити реальні ефекти концентраційних процесів. Проте динаміка показників діяльності АКБ «Унікредит Банк» відображає підвищення ефективності фінансової установи після злиття та показники прибутковості, вищі ніж в середньому по банківській системі України.

Іншими прикладами консолідації українських активів були рішення про об'єднання своїх банків такими групами, як SEB Group (АКБ «СЕБ Банк» та АКБ «Факторіал Банк») та Swedbank (АКБ «Сведбанк» та АКБ «Сведбанк Інвест»). Злиття АКБ «СЕБ Банк» та АКБ «Факторіал Банк» було завершено у 2009 році. Процес об'єднання цих фінансових установ відбувався безпосередньо в умовах фінансової кризи і був пов'язаний з консолідацією та оптимізацією активів фінансових установ.

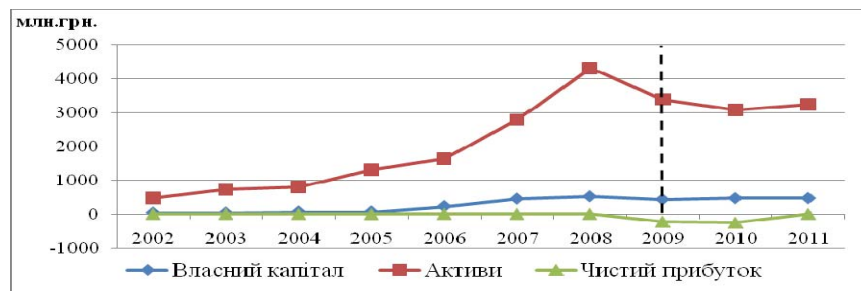

Рис. 8. Показники діяльності АКБ «СЕБ Банк» до та після злиття
Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Значні збитки у перші роки після об'єднання фінансових установ були пов'язані з необхідністю формування значних резервів під заборгованість клієнтів банків та значним зростанням адміністративних витрат банку. Тому говорити про ефективність даного злиття, навіть в умовах фінансової кризи, досить важко. Значні збитки зумовлюють негативні показники рентабельності банку, а спред банку має тенденцію до пониження після злиття.

Аналогічно до групи SEB, злиття АКБ «Сведбанк» та АКБ «Сведбанк Інвест» відбулося у 2009 році та являло собою консолідацію активів єдиного власника. Проте і дане злиття характеризувалося зростанням адміністративних видатків банку та значними збитками, спричиненими значною мірою коливанням курсів валют. Відповідно до рис. 9, консолідація активів характери-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

зувалася значним скороченням їхніх обсягів. Значні збитки зумовили негативні показники рентабельності. Відсотковий спред банку у 2009 році збільшився на 15% і склав 6,9%, проте на кінець 2011 року він знизився до 4,4%.

Таким чином, консолідація активів фінансових груп SEB та Swedbank не тільки не допомогла їм подолати депресивні тенденції розвитку банківської системи України в кризові роки, але і суттєво погіршила їхній загальний фінансовий стан. Збитки банків були зумовлені необхідністю формування значних резервів під заборгованість клієнтів та збитками від курсових різниць, проте не менше значення мало і нарощування адміністративних витрат.

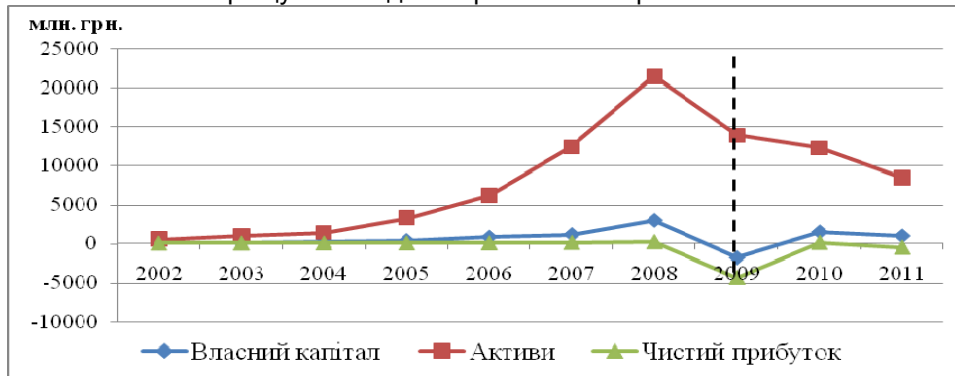

Рис. 9. Показники діяльності АКБ «Сведбанк» до та після злиття
Джерело: офіційна фінансова звітність банку

Проведений аналіз дає нам підстави стверджувати, що на різних етапах розвитку банківської системи України угоди злиття та приєднання мали свої специфічні джерела ефективності та зростання для вітчизняних банків. У період найбільш динамічного зростання банківської системи джерело зростання полягало у збільшенні частки ринку та можливостях нарощування активів та капіталу банків, тобто мало екстенсивний характер.

Угода про об'єднання АКБ «Унікредит Банк» та АКБ «HVB Bank» була менш екстенсивно ефективною – зростання активів мало не такий яскраво виражений характер, проте вже набувало ознак інтенсивного розвитку – зниження показників рентабельності АКБ «Унікредит Банк» у період кризи було набагато м'якшим, ніж у середньому по системі, до того ж фінансовій установі вдалося збільшити свій відсотковий спред. Угоди ж щодо об'єднання активів груп SEB та Swedbank мали консолідаційний характер та продемонстрували надзвичайно низьку ефективність.

Найбільш актуальним прикладом об'єднання вітчизняних банків є приєднання АКБ «Донгорбанк» до АКБ «ПУМБ». Приєднання банку було завершено у грудні 2011 року, тому на даний момент неможливо повною мірою оцінити ефективність діяльності об'єднаної фінансової установи. Проте представники даної фінансової установи декларують очікувану економію операційних витрат у розмірі 5 млн. доларів у період з 2010 по 2012 роки [8].

Так, досить важко визначити ефективність чи неефективність угод про злиття та поглинання в банківському секторі України на базі результатів окремих банків. Концентрація банківського капіталу містить у собі джерела екстенсивного та інтенсивного зростання банків, тому ефективність угод про злиття та об'єднання для кожного окремого банку визначається якістю планування та реалізації даних угод, а для банківської системи в цілому – сумарною ефективністю окремих угод та їх відповідність стратегії розвитку вітчизняного фінансового сектору [3, с. 77-79].

Оскільки на загальну ефективність банківської системи України угоди про злиття та поглинання впливають посередньо, через підвищення ефективності діяльності кожного окремого банку, залученого до концентраційних процесів, досить важко оцінити сукупний вплив цих процесів на банківську систему України у показниках ефективності або прибутковості.

Серед показників, що відображають вплив активізації процесів злиття та поглинання на функціонування банківської системи України в цілому, можна визначити безпосередньо рівень скон-

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

центрованості банківського капіталу та присутність іноземного капіталу у банківській системі внаслідок міжнародних угод злиття та поглинання.

На сьогодні у міжнародній практиці існує досить широкий інструментарій для оцінки рівня концентрації та рівня монополізації у тій чи іншій галузі. Серед показників, що є найбільш популярними при оцінці рівня концентрації фінансового сектору економіки, є індекс Херфіндаля-Хіршмана та показник CR-5 [7, с. 78-80].

Індекс Херфіндаля-Хіршмана (HHI) - індикатор, що визначає концентрацію бізнесу на певному ринку. Цей індекс розраховується за формулою:

$$HHI = \sum_{i=1}^N S_i^2; \quad (1)$$

де S_i – ринкова доля i -ї компанії;

N – кількість усіх компаній.

Значення даного індексу коливається від 0 до 10000: якщо доля ринку кожної компанії на ринку наближається до 0, то значення індексу Херфіндаля-Хіршмана також буде наближеним до 0, що свідчить про абсолютно неконцентрований ринок. Якщо ж на ринку присутній один гравець з долею ринку у 100% - значення індексу буде дорівнювати 10000 і буде свідчити про абсолютну монополію на ринку.

Показник CR-5, або індекс концентрації, відображає сумарну частку ринку, що належить найбільшим п'яти компаніям на ринку.

Динаміка даних показників в Україні представлена наступним чином (табл.1).

Таблиця 1

Показники концентрації банківської системи України

Рік	HHI	CR-5
2006	389	35,3%
2007	373	33,1%
2008	346	33,3%
2009	354	32,6%
2010	375	36,8%
2011	407	36,6%
2012	449	37,5%

Джерело: розраховано автором на основі [9]

Відповідно до значення індексу Херфіндаля-Хіршмана вітчизняний банківський сектор не є концентрований та характеризується низьким рівнем конкуренції. Аналогічного висновку можемо дійти, порівнюючи значення даних показників з їх середньоєвропейськими значеннями (табл.2).

Тобто, низький рівень конкуренції в банківському секторі України не створює ринкових стимулів до інтенсивного розвитку банків, оптимізації витрат та покращення якості банківського обслуговування, а отже, і гальмує розвиток банківської системи.

Таблиця 2

Показники концентрації банківського капіталу в країнах Європи

Країна	HHI	CR-5, %
Фінляндія	2420	81
Бельгія	2065	83
Голландія	1744	84
Греція	1130	67
Данія	1114	67
Португалія	1044	63
Швеція	740	54
Франція	597	47
Австрія	557	44
Іспанія	521	44

Джерело: складено автором на основі [6, 8, 9]

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Якщо ж розглянути частку сукупних активів, що належить кожній з груп банків, та кількість банків у відповідній групі – можемо дійти більш конкретних висновків (рис. 10).

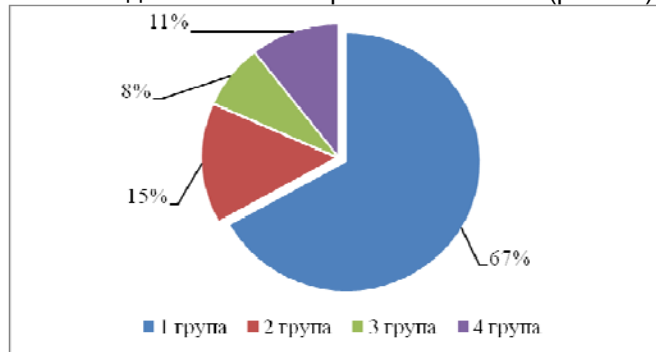

Рис. 10. Частка груп банків у сукупних активах в Україні станом на 01.01.2013 р. [9]

В Українській банківській системі спостерігається класичний розподіл Парето – 20% вітчизняних банків володіє 80% сукупних активів, решта 80% вітчизняних банків володіє 20% активів (рис. 11).

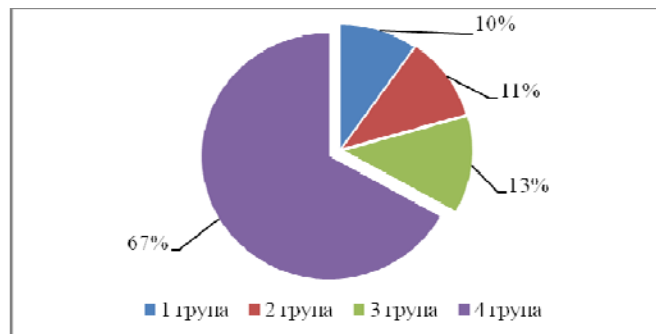

Рис. 11. Частка груп банків у загальній кількості банків в Україні станом на 01.01.2013 р. [9]

Це свідчить про низький рівень концентрації 4-ї групи банків та порівняно більшу сконцентрованість капіталу першої групи банків. Це призводить до високого рівня конкуренції серед великих банків та вкрай низької конкуренції серед найменших. Це спричиняє подальше викривлення ситуації – існують ринкові стимули для подальшого розвитку найбільш розвинутих банків України та відсутні стимули до розвитку найменших з них.

Висновок. Україна є активним учасником концентраційних процесів у банківській сфері, у тому числі і на міжнародній арені. Угоди злиття та поглинання стали невід’ємною складовою сучасного етапу розвитку банківських інститутів в Україні. Виконуючи роль інструменту санації та реорганізації банківської системи в умовах кризи в перші роки її існування, на сьогодні вони є важливим елементом стратегії розвитку фінансового сектору в Україні та ринковим механізмом еволюції фінансових інститутів.

Аналіз ефективності угод зі злиття та поглинання у банківському секторі України полягає у пошуку джерел створення доданої вартості в результаті таких угод, як на рівні банківської системи, так і на макроекономічному рівні. На основі проведеного аналізу було визначено, що додана вартість в результаті угод злиття та поглинання банків може створюватися, по-перше, на рівні новоствореної фінансової установи через мультиплікацію активів банків та позитивні синергетичні ефекти у підвищенні операційної та фінансової ефективності фінансової установи. По-друге, на рівні банківського сектору України через підвищення рівня концентрації банківського капіталу та покращення загальносистемних показників операційної та фінансової ефективності, зокрема, рентабельності активів та капіталу банків, чистого відсоткового спреду та чистої відсоткової маржі. По-третє, важливим джерелом створення доданої вартості в результаті таких форм реорганізації фінансових установ є створення позитивних ефектів на макроекономічному рівні через

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

підвищення ефективності функціонування фінансового сектору України, реалізації ним функцій трансформації грошових потоків та стабілізації грошового ринку.

На основі аналізу ефективності концентраційних процесів у банківському секторі України в період найбільшої їх ефективності в банківській системі України можемо дійти висновку, що дані угоди створювали переважно екстенсивні ефекти розвитку банківських установ, у той час як операційну ефективність таких реорганізацій важко оцінити відокремлено від впливу світової фінансової кризи. При цьому реорганізація банківських установ шляхом укрупнення призводила до зростання показників сконцентрованості банківського капіталу в Україні, хоча вони і досі залишаються на рівні значно нижчому, ніж у країнах з розвинутою економікою. Тому, на нашу думку, нинішній стан Паретто-розподілу капіталу банків в Україні, за якого 80% банків контролюють лише 20% від сукупного банківського капіталу створює значні перспективи для застосування угод зі злиття та поглинання у банківському секторі з метою стимулювання ринкової конкуренції та підвищення операційної ефективності банківської системи України.

Література

1. Васильченко З.М. Структурні диспропорції у розвитку банківської системи України / З. М. Васильченко // *Фінанси України*. – 2005. – № 9. – С. 140-150.
2. Дейнека Ю. Аналіз тенденцій та перспектив розвитку українського ринку злиттів та поглинань / Ю. Дейнека // *Економічний аналіз*. – 2009. - Вип. 4. – С. 27-30.
3. Крилова В.В. Перспективи консолідації банківського сектора України / В.В. Крилова, А.А. Крилова // *Вісник Української академії банківської справи*. – 2008. – № 1(24). – С. 76–80.
4. Лютий І.О. Вплив держави на ринок фінансового капіталу України / І.О. Лютий, Н.В. Дрозд // *Фінанси України*. – 2010. - № 8. – С. 63–72.
5. Міщенко В. Іноземний капітал у банківській системі Центральної та Східної Європи. Уроки для України / В. Міщенко, Р. Набок // *Банківська справа*. - 2007. - №3. - С.3-14.
6. Шаповалов А. Присутність іноземного капіталу в банківському секторі України / А. Шаповалов // *Вісник Національного банку України*. – 2008. – № 4. – С. 2–7.
7. Шкодін І.В. Особливості інституційних перетворень та та концентрація банківського капіталу в Україні / І.В. Шкодін, О.В. Підліснюк // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2008. – № 2. – С. 77-81.
8. Аналітичний огляд банківської системи України [Електронний ресурс] / Асоціація українських банків. – Режим доступу: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=87&menu=104&Itemid=96#null.
9. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798.

References

1. Vasylichenko Z.M. Strukturni dysproportsii u rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy [Structural imbalance of banking system development in Ukraine]. *Finansy Ukrainy – tFinances of Ukraine*, 2005, no.9, pp. 140-150.
2. Deineka Yu. Analiz tendentsii ta perspektiv rozvytku ukrainskoho rynku zlyttiv ta pohlynan [Analysis of trends and prospects of mergers and takeovers market development in Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 2009, Iss. 4, pp. 27-30.
3. Krylova V.V., Krylova A.A. Perspektyvy konsolidatsii bankivskoho sektora Ukrainy [Prospects of banking sector consolidation in Ukraine]. *Visnyk Ukrainskoi akademii bankivskoi spravy – Scientific journal of Ukrainian academy of banking*, 2008, no.1(24), pp. 76–80.
4. Liutyi I.O., Drozd N.V. Vplyv derzhavy na rynek finansovoho kapitalu Ukrainy [State's influence on financial capital market in Ukraine]. *Finansy Ukrainy – Finances of Ukraine*, 2010, no.8, pp. 63–72.
5. Mishchenko V., Nabok R. Inozemnyi kapital u bankivskiyi systemi Tsentralnoi ta Skhidnoi Yevropy. Uroky dlia Ukrainy [Foreign capital in banking system of Central and Eastern Europe. Lessons for Ukraine]. *Bankivska sprava – Banking* 2007, no.3, pp. 3-14.
6. Shapovalov A. Prysutnist inozemnoho kapitalu v bankivskomu sektori Ukrainy [Presence of foreign capital in banking sector of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Scientific journal of the National bank of Ukraine*, 2008, no.4, pp. 2–7.
7. Shkodina I.V., Pidlisniuk O.V. Osoblyvosti instytutsiinykh peretvoren ta ta kontsentratsiia bankivskoho kapitalu v Ukraini [Features of institutional changes and banking capital concentration in Ukraine]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: theoretical and practical issues*, 2008, no.2, pp. 77-81.
8. *Analitychnyi ohliad bankivskoi systemy Ukrainy* [Analytical review of banking system in Ukraine]. Available at: http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=87&menu=104&Itemid=96#null. (accessed 15 May 2013).
9. *Osnovni pokaznyky diialnosti bankiv Ukrainy* [Basic indices of Ukrainian banks operation]. Available at: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36807&cat_id=36798. (accessed 15 May 2013).

Надійшла 15.05.2013